

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV. Váci-utca 11.
hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI
BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Társadalmi nyomor.

Sokan gondolkoztak már a kérdés fölött, vajjon itt Magyarországon mi szülte az antiszemita mozgalmat? Voltak, kik a zsidók faji tulajdonságainak akarták tulajdonítani, mások vallási mozgalomnak tartották az egészet, ismét másik a nemzetiségi mozgalmak egyik kinövésének, és vannak végül, kik tisztán gazdasági kérdésnek tartják.

Nézetünk szerint ez állítások egyike sem felel meg a valóságnak, mert az antiszemitizmus sem faji, sem vallási sem gazdasági, sem nemzetiségi kérdés, hanem egy összetekolt kombináció, melynek faji, vallási, nemzetiségi és gazdasági háttere van.

Hogy ez így van, kitűnik abból, hogy e négy különböző tényező közül csak az egyiknek vagy másiknak kell rendben lenni, hogy okot a panaszkodásra ne nyujtson, már akkor az antiszemitizmus elveszti maga alatt a talajt, vagy ha a mozgalom nem létezett, akkor bármit cselekedjenek is az izgatók, felkelteni nem képesek.

Mikor Istóczy a német ponyvairódalom frazisai által elkábultan feltevé, hogy ő a magyar országgyűlésen antiszemita nézetek hangoztatása által akarja magára vonni a figyelmet, akkor Magyarországon nem méltatták figyelemre az ő beszédeit; mert a nemzetiségek és felekezetek békében éltek egymás mellett és a gazdasági viszonyok is jobbák voltak, mint a maiak.

Később, mikor egy-két rosz termés és más egyéb indokok a gazdasági viszonyok fokunkinti hanyatlását előidézték és a nemzetiségi és felekezeti irigykedés ez állapotból tápot merítve, mindinkább nagyobb tért hódított, nyomban megváltozott az Istóczy nézetei iránt táplált közvélemény és az, a kit előbb bolondnak deklaráltak, képes volt a közvéleményt elbolondítani és félországot forradalmi hangulatba hozni sőt némely helyen a tömeget fosztogatásra vezényelni.

Azóta az antiszemitizmus ismét hanyatlott; mert daczára annak, hogy most már nemcsak egy ember, hanem egy párt vette kezébe a bujtogatást, az antiszemitizmus még sem tudott nagyobb tért hódítani abból az egyszerű indokból, mert megszűntek a tényezők, melyek e mozgalomnak kedveznek. Most mindössze csak a rosz gaz-

dasági viszonyok szolgáltatják az antiszemita tápanyagát, mert a nemzetiségi és felekezeti surlódások megszűntek. A kath. klerus kibékült a kálvinista Tiszával és Tisza megnyugtatta a nemzetiségeket. Kihalni nem haltak ki e kérdések, de egy időre senki sem bolygatja s így az antiszemitizmus egy hatalmas támaszt veszített el, melyet a visszas gazdasági helyzet kiaknázása által akar pótolni.

Az antiszemitizmus tehát a viszonyokhoz mérten változtatja eszközeit, de a mellett célja mindig ugyanaz marad: a forradalom, a zavarban halászás, a fosztogatás, az anarchia.

És hogy ezt elérje bujtogat a vallás, a nemzetiség által nyujtott eszközökkel.

Most a fősulyt a gazdasági kérdésre fektetik. A zsidót, mint a nagy tőke birtokosát szembeállítják a tömegek nyomorával és a hatás ugyanaz, mint az, a mit a vallások és nemzetiséggel való bujtogatással elérnek.

Igenis, a hatás ugyanaz lefelé, de nem felfelé. A tömegnek minden jelszó elég jó arra, hogy fosztogasson; de azokban az osztályokban, a hol van veszteni való, nem hallják szívesen a nyomor lázangását, mert ez nekik is kárt okozhat. Antiszemita jelszavak alatt zsidó boltokat feltörni reájuk nézve üdvös, de kommunista jelszavakkal a vagyon ellen támadni, reájuk nézve ép olyan veszedelmes mint a zsidó boltosra, és félelmükben odáig mennek, hogy még a zsidót is védik.

Az antiszemitizmus pedig, mely illetésképen jellegetől meg lesz fosztva, egészen a gazdasági kérdésekre veti magát, hogy a nép kedélyének megrontását előidézze.

Az a szakadás tehát, mely az antiszemita pártban beállott, innen keletkezett. Most kétféle antiszemita vannak: olyanok, mint Nendtvich Károly ur, a ki konzervatív antiszemita vagyis olyan, a ki csak zsidóra haragszik, mert egyszeri zsidó szabója a számla kiegyenlítését nem akarta ad calendas graecas elodáztatni; és vannak antiszemita, a kik a zsidó ügyével csak annyiban törődnek, hogy az „általános fosztogatásnál“ ismerjék a Wertheim kassza kulcsának a helyét.

Dr. G.

A német kulturharcz vége.

Tizenhárom évig tartó harc után, mely a német nemzetet ketté oszlatta és a belső békét aláásta; most végre a hirhedt májusi törvényeket mellőzni és a római kuriával békét kötni akarnak. Ez olyan fordulat, a mely óriási horderevével bír.

Midőn e jelenség okának vizsgálatába bocsátkozunk azt a kérdést kell tisztába hoznunk, vajjon hatalmi vagy elvi harc volt-e az, a mi a német birodalmi kancellár és a római kuria között lefolyt? A harc elején sokan azt állították, hogy az állam jogainak integritása körül forog, mert az államnak egyházi ügyekben is teljes autonómiával kell birni, hogy a római hiérarchia tulkapásait korlátozni és visszautasítani kell, hogy a katolikus hívőket és az alsó klerust e nyomás alól felszabadítani és az emberiség legfőbb javait a római kuria hatalmaskodása ellenében megvédeni kell. A harc folyamán azonban megfélekedtek azokról a jelszavakról, melyek a szabadelvű és művelt elemeket vonzották és mikor a békekötés felé közeledtek, e szabadelvű elemek már mind visszavonultak.

Eleinte azt hitték, hogy a német nemzet most végre egyesült erővel majd csak kivívja azt a régi harcot állam és egyház közt, mely már annyi áldozatot kívánt, de, a mint látszik, az még most sem sikerült. Sőt most már arra a meggyőződésre jutottak, hogy az egyház és állam közti harc kivívása csak a román népeknek fog sikerülni, mert katolikusok között létező többi felekezetek csak kicsi minoritásokat képeznek. Németországban pedig a protestantizmus és a katolicizmus éles ellentét képezvén, és a katolikusok, habár kisebbségben, a nemzetnek mégis harcziásabb részét képezik. A befejezésnek indult kulturharcz tehát csak kísérlet vala, a mely siker nélkül maradt.

Tény az, hogy az 1870-diki nagyfontosságú események folytán Rómában úgy, mint Versaillesben és Németországban atholikus oppozíciók támadtak, a melyek egyrészt a pápa világi hatalma visszaállításának eszméjéből, másrészt pedig a protestantizmustól való félelemből eredtek. Ebből fejlődött később a parlamenti katolikus párt, a mely képviselőházi a centrummal egybeolvadt.

Miután ez a párt jelentékeny részét képezte a népképviselőnek, ennél fogva a kormánynak oppozíciójától kellett tartani, mert a párt hatalmas vetojával megakadályozhatott volna minden kormányi előterjesztést. Ehhez járult, hogy az előbbi kormány a katolikusoknak igen nagy befolyást engedett a közügyek terén, a mi az ellentétet kiélesítette és így ez lőn szülőanyává az ugynevezett kulturharcznak, a mely a májusi törvényekben legelőször érvényesítette magát. A harc további befolyásának története ide nem tartozik. Egyet azonban szükségesnek tartunk kiemelni és ez az, hogy ezen háboruskodás a katolikus hívők egyházi szellemét kifejtette, és a népet a vallási közönyből némiképp kiragadta. És az annál szükségesebb volt, mert az 1870-diki évben proklamált pápai infallibilitás a német egyházat nagy zavarba hozta, a melyből aligha szabadul, ha a közvetlenül utána következett kulturharcz fel nem villanyozza és kitartásra nem edzi a hívőket.

A kiegyezési munkálatok már 1880-ban kezdődtek. De a legdöntőbb lépést Bismarck herceg tette akkor, a mikor a pápai szuverenitást elismerte; politikai hatalmat tulajdonított neki, a mennyiben őt bizta meg a Karolina kérdés közvetítésével, pedig tudvalevőleg egy szállal sem függ össze a Karolina-ügy vallási vagy egyházi kérdésekkel, mert az pusztán politikai ügy, a melyhez a római kuriának eredetileg beavatkozási joga nem volt.

Ezzel az egy ténnyel lerontották az előbb annyiszor

T Á R C Z A.

Gróf vagy zsidó.

— írta Dr. Lehman. —

Nem messze Prágától a Moldva tulsó partján Bubencz nevű helység fekszik és annak közelében a Baumgarten nevű császári liget, a prágaiak kedvencz sétánya. Vasár-, ünnep- és némely köznapon a katonazene ezrével csalogatja a látogatókat; de elbeszélésünk kezdetének idején mély csend uralkodik az árnyas fasorok között; csak itt-ott látható néhány járó-kelő. Köztük egy ifju ember köti le figyelmünket, ki a liget legelhagyatottabb és félreeső részében, örültként szalad alá és föl, mig végre teljesen kimeülve, egy padra dőlt. A fiatal ember csinos volt, arcza finom szabásu, haja, szemei feketék és termete sugár.

„Tehét minden remény oda!” mondá az ifju, „az ezredévek átka tapad a késő unokák sarjaihoz, a kitagadtak unokája nem követheti szive vonzalmát; utálattal fordul el tőle az, kit ő szeret! Hiába erőlködik, hogy lerázza a régi átkot; lehetlen mert fogva tartja őt.

Miután az ifju, ki alig lehetett 24 évnel idősebb, ezeket mondá, tenyerébe rejté arczát és keservesen sirt.

Igy ült ott néhány perczig, észre sem véve azt, hogy nem messze tőle egy tisztos öreg úr a legközelebbi padon helyet foglalt.

„Mit ér nekem az élet“, folytatá az ifju, „miután minden kilátásom és életem öröme odaveszett? Hol keressem a szerencsét én számkivetett? Hitsorsosaim, a zsidók körében? Eh mit! hitsorsosok! hiszem-e én azt, mit ők hisznek? Nem idegenedtem el a vallástól gyengéd koromtól fogva? Hisz soha sem tanultam úgy imádkozni, mint ők, soha úgy élni mint ők, nem is ismerem törvényeiket és szokásaikat! És a keresztények? Előttük zsidó vagyok és maradok még akkor is. . . . Nem, én el vagyok veszve, Ittlétem merő tévedés. De mit is törjem tovább, ha a szerencse álma meghazudtolt. A szerencse! Hányan magasztalják szerencsémét! Gazdag, ifju, egészséges, a tudományokban jártas. . . . de üres a sziv; azt hívém, hogy majd kitölti a szerelem és ez is tüneménynyé, semmivé vált.

Erre az ifju zsebéből egy forgópisztolyt vett elő.

„Jőjj te vigasztalom“ mondá, miközben felhuzá a pisztoly kakasát „és szabadíts meg elviselhetlen terhemtől.“

hangoztatott állami autonómiát az egyház terén és ki lett mondva, hogy az államhatalom egyházi dolgokban korlátozást elismerni hajlandó. A protestantizmussal szemben ezen korlátok kétesek nem lehettek, mert az uralkodó király egyszersmind a protestánsok országos főpüspökük. De nem lehetett kétes e korlát a zsidókkal szemben sem, mert ezek részint csekély számuak, részint pedig az országban szét-szórtságuk miatt, ellenállásra ugy sem képesek.

A ki az új törvényt szemügyre veszi, csakhamar meggyőződik, hogy a leglényegesebb pontok, melyek által a májusi törvények az államnak a legnagyobb jogokat biztosították, hogy e pontok mind mellőztettek. És a római kuria mit nyújt érte? Semmi mást, mint a bejelentési jogot a most megüresedett papi állásokra. Ezt is csak most engedi a kuria, de nem fogadta el kötelezőleg a jövőre. Mondják ugyan, hogy ez a provizorius beleegyezés azt jelenti, miszerint e „beavatkozással“ a katolikus egyházjogot nem sérthetik, de hát akkor miért tartja fenn magának az egyház e jogot? Szóval a római kuria nagyon olcsón jutott e békéhez, áldozatokat csak az állam hozott.

És mi az oka, hogy Bismarck ilyen békét kötött? E kérdésre megfelelnek a német birodalmi felhivatalos lapok, melyek egy idő óta egyébről, mint a cenzurpárt feloszlásáról alig zengenek. Bismarck a cenzurpártnak feloszlásától azt várja, hogy a tagok, a többi parlamenti partokhoz csatlakozva a kormány többségét biztosítandják.

Hogy a zsidók e békés fordulatnak csak örülnek, azt kétségbe senki sem vonhatja, a ki tudja, mennyire befolyásolta a kulturharcz a felekezeti surlódásokat. A kulturharcz megszűntével a kedélyek is lecsillapulnak és a felekezeti szenvedély, mely az antiszemitizmusnak egyik forrása vala, meg fog szünni és vele a zsidók elleni gyűlöletnek is vége szakad.

A. S.

E pillanatban kiütötték kezéből a gyilkos fegyvert. Bámulva tekintett az ifjú egy tisztos, galambósz szakállal kerített arcza.

„Uram,“ felpattan az ifjú, „ki jogositja önt fel . . .“

„Lassan, lassan,“ vágott közbe az öreg, „ön maga jogositott fel életének megmentésére, hogy önt a legnagyobb vétektől visszatartsam. Szegény, ifjú ember, mennyire szerencsétlen lehet ön és mennyire — gyáva!“

„Gyáva?“

„Igen gyáva, mert nincs bátorsága szerencsétlenségét elviselni és menekülni akar előle. Az igazi férfi nem bűn által akar sorsától megszabadulni, hanem türelemmel viseli azt utolsó lehelletéig. De legyen bizalommal irányomban. Látja én önnek nagyatyja lehetnék; talán szolgálhatok valamivel. Isten megáldott földi kincsekkel; talán ebben szükségködik. . . .“

„Én is gazdag vagyok.“

„Akkor mondja meg hát, mi terheli önt; nem kíváncsiságból kérdelem. Miután Isten ily rendkívüli körülmények között hozott bennünket össze. . . .“

„Isten vezérelt bennünket?“

„Van-e Isten?“

A „veszprémmegyei izr. tanító-egyesület“ közgyűlése.

A veszprémmegyei izr. tanító-egyesület f. hó 12. és 13-án tartá nagyszámu vidéki tag, valamint számos tanügybarát által látogatott ez idei közgyűlését. Elnöklő Baum Fülöp megnyitván a gyűlést, üdvözli a szép számmal megjelent tagokat és vendégeket. Az öröm leghőbb érzelmével constatálja, hogy az előbb csak gyenge csemetéjű egyesület a tagok szaporodó számánál fogva immár törzsszé kezd növekedni. Ez a kedvező körülmény arra készíti, hogy a munkakedv serkentése céljából felsorolja azon indokokat, melyek a veszprémmegyei izr. tanítókat egy hitfelekezeti egyesület alakítására birták. Egyesületünk által — mondá többek közt — kettős célt akarunk elérni: 1. A vallás-erkölcsi nevelés és az e szakba vágó tantárgyak módszeres oktatását előmozdítani és megyénk területén terjeszteni. Hogy szükséges, miszerint a hitfelekezeti tanítók e célból időnként közös értekezletet tartsanak — azt ugy hiszem — minden vallásáért buzgolkodó néptanító, de minden művelt ember is be fogja látni. Nekünk, zsidó tanítóknak különösen napjainkban szent kötelességünk a vallástani tárgyak helyes és észszerű tanítása által növendékeink kebelébe ragaszkodást az ősi hit és lelkesedést a felekezet ügyei körül plántálni és ápolni. Minthogy azonban mi nemcsak felekezeti hitoktatók, hanem egyuttai néptanítók is vagyunk és mint ilyeneknek szent kötelességünk a reánk bízott növendékekből hazafias, becsületes és értelmes polgárokat nevelni, egyesületünk második célja a népiskola egyéb tantárgyainak tanításmódját is tanácskozásaink tárgyává tenni és az általános paedagogiai kérdések megvitatása stb. Adjon Isten erőt és kitartást szent célunk elérésére!

A lelkes éljenzéssel fogadott megnyitó beszéd után Hirschler Dávid, nagyvászonnyi tanító „A felnöttek oktatása a magyar beszéd elsajátítása érdekében“ című tételről tartott szakavatottságról és bő tapasztalatról tanuskodó felolvasást. Bevezetésében kiemeli szükséges voltát annak, hogy a nem magyar ajku lakosok közt is a magyar nyelv elsajátítása lehetőleg terjedjen. Már boldogult fenkölt lelkü

„A nap itt nagyon éget! Menjünk amához a padhoz ott áráyekosabb. Mondja csak, van-e nap?“

„Hogy ne volna, hisz tüzel és perzsel most is!“

„Ah, bár a nap elhagyná egyszer pályáját és földünkhöz közelednék, hogy azt elége!“

„Ezt nem teheti.“

„És miért nem, ki akadályozza abban?“

„Mert a természet törvényei szerint nem távozhat pályájából.“

„Természet? Van-e természet?“

„A világ összműködése, keletkezés és enyészeteiben működő törvényeket természetnek nevezzük.“

„Nem nevezhető ezen törvényesség Istennek is?“

„Nincs ellenvetésem; de akkor ép oly kevésé mondhatja, hogy isten vezérelt bennünket, mint nem állithatja, hogy a természet.“ A vezérlés tervszerű akaratot tételez fel.“

„Helyes. Előbbi magánbeszédjéből, minek akaratlanul tanuja voltam, azt vettem ki, hogy zsidó. Ismeri népünk csodás történetét?“

„Csak úgy nagyjából; tudom, hogy nagyon makacs nép, mely páratlan szívóssággal ragaszkodik elavult eszmékhez, a miért mindenütt gyűlölik és utálják.“

Eötvösünknek egyik főtörekvése volt a magyar nyelv által a haza valamennyi polgárait a magyar állameszmének megmyerni. Hogy felnőttek is okkal-móddal rábirhatók a hazai nyelv elsajátítására, azt felolvasó, községének német anyanyelvű földmivesei közt évek óta tapasztalja és gyakorolja. Céljának elérésében több gyakorlati vezérelv támogatja, melyeket nyolcz pontban összefoglalva terjeszt a közgyűlés elé elfogadás végett. A közgyűlés hosszabb eszmecsere után melyekben Szép L. veszprémi, Havas B. siófoki, Fischer várpalotai és Kellner F. szilasbalhási tanítók élénk részt vettek, az előadott tétéleket több módosítvánnyal kiegészítve elfogadta.

Rösenberg Jakab várpalotai tanító: „A természetrajz oktatásának módja és anyaga, tekintettel hazánk közgazdasági viszonyair“ czimű tételről értekezett. Értekező nagy egyszerűségről tanuskodó dolgozatában kifejti a természetrajz oktatásának célját, módszerét és az oktatásnál szem előtt tartandó fokozatokat. Tág ismeretekről tanuskodó alapossággal kifejti a természetrajz oktatásánál a szemléltetés szükséges voltát. Ugyanezen tárgyra nézve Krausz Jakab veszprémi tanító is előadja ebbeli nézetét és az általa összeállított elvekei, melyek helyesléssel fogadtatván, mintegy kiegészítésül az előbbi értekezéshez csatoltatnak.

Másnap május 13-án következett a napirenden álló harmadik előadás. Azt Schwarcz Sámuel veszprémi tanító tartotta ily czimmal: „A kézügyességi oktatás a népiskolában.“ A nagy tetszéssel fogadott előadás foglalhatja a következő: A népiskola feladata a nép gyermekeit a szellemi és testi tehetségek összhangzatos fejlődése és kiképzése alapján mindazon műveltség és ügyesség elsajátítására vezetni, mely az illető nép felnőtteire nézve osztály és nemkülönbség nélkül egyaránt nevelőleg és képzőleg hat. A mai népiskola nem felel meg egészen eme feladatának, tulterhelvén a szellemet a testi kifejlődés rovására, egyoldalulag neveli a gyermeket. Aztán még főhibája, hogy tanítása tulságosan az értelemre lévén irányozva, a sokkal fontosabb kedély és erkölcsi jellemképzést egészen figyelmen kívül hagyja. Ezt elérendő első sorban dolgos, munkás, ép és egészséges embereket neveljünk. Törekedjünk a

tetterő felkötésére és a munkaösztön fejlesztésére. Munkáságra azonban csak munka által nevelhetünk. Azért ajánlja a kézimunkának bevezetését a népiskolába, de nem azért és oly munkákat, hogy azokat később a gyermek pénzt-hozóvá tegye, hanem azért, mert a munka a szellem útján ügyessé teszi a testet a szellemi, kizárólagos működésnek fárasztó voltát enyhíti, viszont a szellemre is fejlesztőleg hat, az izlést fejleszti és alkot; ezenkívül pedig üdítő hatású és kiválóan az ifjuság testi nevelésére nevez is nagyon fontos. A közgyűlés osztatlan figyelemmel hallgatta ez érdekes értekezést és zajosan megéljenezte az előadót.

Az indítványok sorát Havas Bertalan, siófoki tanító nyitá meg egy alapítandó országos izr. tanító árvaház érdekében. Hatásos, minden kételkedést kizáró érvekkel támogatta ezen üdvös intézmény létrehozásának égető szükségét. Hozzászóltak e fontos tárgyhoz a néptanítói egyleti tagokon kívül Halassy dr., Sándorffy dr. és Fischer dr. urak, pártoló tagok, mindnyájan lelkes szavakban üdvözölték ez életrevaló és jótékonycélú eszme megpendítését. A közgyűlés magáévá tette ez indítványt, a részletes intézkedésekkel egy Fischer dr., Sándorffy dr., Halassy dr., Havasy B., Rónai, Szép és Fuchs M. urakból álló árvaházi bizottságot bizott meg. — Kellner Fülöp, szilas-balhási tanító, kiben az egylet egy művelt és tevékeny új tagot nyert, szintén igen érdekes és korszerű indítványokat nyújtott be. Az ő iniciatívája folyáán határozta el a közgyűlés, hogy 1. a megyei izr. tanügy egyöntetősége céljából egy ez alkalommal választott tankönyvbíráló-bizottság által kizemelteti majd a népiskolákban való használat végett a legjobb hazai tankönyveket; 2. a héber hit- és erkölcstani tantárgyakra nézve egy részletes tantervet dolgoztat ki, mely a megye összes zsidótanítóinak zsinórmértékül szolgáljon. Ez utóbbit pályakérdés gyanánt adja ki az egylet a jövő évre két arany pályadíj kitűzése mellett.

Elnök jelenti, hogy Fuchs Miksa, a hitközség érdemes pénztárosa az egylet pártoló tagjai közé lép. (Lelkes éljenzés.)

Egyleti titkárrá egyhangulag Schwarcz Sámuel veszprémi tanító lón megválasztva.

„Oh, mily kevésbé ismeri e szent és magasztos népet! Makacs? igen. De az eszmék, a melyekért annyit tűr, a legszentebbek és legfenségesebbek.“

„És a disznóhus mit megvet?“

„Ifju barátom, a fény, mely világít, Isten fénye és a parancs mit teljesítünk, Isten parancsa. Elvezetem majd Israel palotái és gunyhóiba; ott istenfélő emberekkel fog megismerkedni.

E nép nemcsak a Mindenható Isten létéről tesz bizonyosságot, hanem örökké működő gondviseléséről is! vallása magán hordja az isteni tökély bélyegét; boldogsága és szenvedésének története isteni végzet láncsorozata, fennmaradása ennyi üldöztetések közepette, ragaszkodása Isten parancsához évezredes nyomor és gyalázat daczára, az az isteni szellem tartós nyilatkozata. Fiam, ha Istent keresel, menj a zsidók házaiba és megtalálod a gyermekek gagyogásaiban, az ifjak és hajadonok keblében, a férfiak és nők lelkében, a haldoklók utolsó lélekzetében. — Kövessen ifju barátom, tűzhelyemen megismerni tanulja a zsidót és zsidóságot, ezután nem fogja többé sajnálni, hogy a megvetett Jákob törzséhez tartozik.

Rafael del Monte az ifjú neve, kivel elbeszélésünk elején megismerkedtünk, egy portugáli zsidó fia volt, ki Ham-

burgban telepedett le. Korán árvaságra jutván, nagybátyja ki egyedüli rokona volt, oly mód nevelte, hogy a zsidók és zsidóságról mit sem tudott. Rafael igen tehetséges gyermek volt. Midőn megnőtt, e természettudományoknak szentelte magát, a nélkül, hogy az hivatásául választotta volna. Miután kikerült az egyetemből, nagyobb tanulmányi utra indult és Bécsben hosszabb ideig tartózkodott, hol a legelőkelőbb családoknál szivesen látott vendég volt. Miután már neve del Monte nemességre vallott és Bécsben a nemesi czimek osztogatásával nagyon is bőkezűek voltak, mindenütt valami olasz vagy spanyol bárónak tartották. Azon előkelő körben, a melyben mozgott, a fiatal Hohenstein Ágnes bárónővel ismerkedett meg, kit nagyon meg is kedvelt. Mindenki már jövődöbeli házastársaknak tekintette őket, már a szülők is beleegyezésüket adták, ekkor Ágnes véletlenül megtudta, hogy Rafael zsidó. Utálattal fordult el tőle és kitiltá házából. Hiába nyilatkozott del Monte, hogy áttér a keresztény hitre, az ifju bárónő nem a vallást, hanem a fajt gyűlölte. Rafael kétségbeeső szívvél távozott Bécsből és Prágába utazott. Ott ismerkedtünk meg vele, hol a szerencsés végzet a halálhozó fegyvert kezéből kiragadta, midőn éppen véget akart vetni életének.

(Folyt. követh.)

Elnök a kartársak figyelmébe ajánlva azon érdeme-
ket, melyeket az orsz. izr. tanító-egyesület a zsidó tanítók
és zsidó iskola körül szerzett, felkéri őket, hogy az orsz.
izr. tanító-egyesületnek is tagjaivá legyenek. Mire azonnal
jelentkeztek a belépésre: Havas B. Siófok, Kellner F. Szi-
las-Balhás, Krausz J. és Schwarcz S Veszprém.

A közgyűlés a veszprémi izr. hitközségnek a tanács-
terem szives átengedéseért, valamint a „Veszprém“, Vesz-
prémi Független Hírlap“ és „Pápai Lapok“ t. szerkesztőinek
az egyesület közleményeinek mindenkor szives felvételeért
jegyzőkönyvi köszönetet szavazván, elnöklő Baum Fülöp a
tagok éljenei közt a gyűlést befejezettnek nyilvánítja.

A ref. izr. egyház.

A budapesti reform. izr. egyház sorsa, mint halljuk, e
héten nyert végleges eldöntést. A vallás- és közoktatásügyi
miniszter engedélyt adott e felekezet megalakítására és
ellátta a „hitelveiket“ állami szankcióval.

Azok után a vélemények után, melyeket az orsz. izr.
iroda, a budapesti izr. hitközség és a budapesti rabbi-
szeminarium adtak, a miniszter elhatározása nagyon meg-
lepett bennünket, mert a miniszteri jóváhagyás homlok-
egyenest ellenkezik az általa provokált szakértői vélemények
tartalmával. A nevezett három nyilatkozat azt konstatálja
ugyanis, hogy a ref. izr. egyháznak nincs joga a zsidó fe-
lekezet címére, vagyis, miként az országos rabbiképző-
intézet elég világosan kimondja: „A tételek és elvek, me-
lyek e programmban (t. i. a ref. izr. egyház pzogrammájában)
kifejezvék, az alapítandó egyházat eleve kizár-
ják a fennálló zsidóság köréből, valamint az
izr. nevezetre sem számol mindazok után, a miket
tudomány és szokás szerint e fogalom alatt értünk.“

A pesti izr. hitközség elnöksége szinte e meggyőző-
désnek ad kifejezést és ugyanezt állítja az országos izr.
iroda is, de a miniszter mindezekkel nem törődve kimondja,
hogy a ref. izr. egyház igenis zsidó egyház és a buda-
pesti zsidó hitközség anyakönyvi kerületéhez tartozván, azzal
közös anyakönyveket vezet.

Miután azonban az anyakönyvvezetés nemcsak az
ujdonszülöttökkel, hanem esketés és halálozási esetekkel is
foglalkozik, a miniszter ur az anyakönyvek közössé tétele
által kimondta egyuttal azt is, hogy a rabbiszeminarium
ellenvéleménye daczára, a ref. izr. egyház a zsidóság kebe-
lébe veendő fel.

Hogy a miniszter ur a rabbiszeminarium véleményét
miért nem respektálta, nem tudjuk. Tény az, hogy a mi-
niszter nincs hivatva, de képesítve sem annak megítélésére
vajjon a Szterényi urnak programja a zsidó vallás dog-
maival összeütközik — e vagy nem. És mikor a miniszter
ur a rabbi szeminárium határozott kijelentése ellenében a
ref. izr. egyházat zsidónak ismeri el, akkor a budapesti
rabbi-szeminarium tanári karának szavát semmibe veszi, a
mi által oly sértést követett el a tanári kar ellen, melyet
elkövetni suszterinasokkal szemben is sok volna.

A következőkben közöljük a ref. izr. egyház trium-
viratusának válaszát a nevezett szakértői véleményekre. A

válasz, mely a rabbiszeminarium véleményét megdöntötte
röviden a következő:

Az országos rabbiképző intézet tanár-
testületének nyilatkozatához.

A mint a magyar kir. vallás és közoktatásügyi mi-
niszter Ó Nagyméltóságának m. é. 26758. sz. magas leira-
tából világosan vettük ki, és a mint azt a fentebb meg-
jelzett nyilatkozatnak a czime „a budapesti ref. izr. egyház
programjának dogmatikai megítélése“ — ámbár ez sem
magyar, sem elméletszerű konstrukció — velünk sejteti
csupán zsidó dogmatikus szempontból kívánt Ó Nagymél-
tósága véleményét a mi programunk fölött a czimzett
tanártestülettől.

Az államminiszter, a ki mint olyan egyéb czélt nem
köthetett az említett tanári kar véleményéhez, mint hogy
teljesen tisztában legyen az iránt, miszerint a Budapesten
megalakult ref. izr. egyház az országtörvény előtt mint
mózes hitő ismerhető el, és ennél fogva egybejogosítandó is
a többi az országban létező zsidó egyházzal; csak is dog-
matikus szempontból kérhetett véleményét programunk
fölött.

Az országos rabbiképző intézet tisztelt tanártestüle-
tének programunk elleni nyilatkozata:

a) 1. k i k e z d é s :

„A tételek és elvek, melyek a programmban kifejez-
vék (!) az alapítandó egyházat eleve kizárják a fennálló zsi-
dóság köréből, valamint az izraelita nevezetre sem tarthat
számot mindazok után, a miket tudomány és szokás szerint
a fogalmon alatt értünk.“

A tisztelt tanári kar a fennálló zsidóságtól indul ki.

Szerencsétlen egy kiinduló pont, midőn a fennálló
viszonyok szerint igazságok, elvek méretnének meg, szólni
az általános kultur-, de még a speciális zsidó történelem is.

A fennálló zsidóságtól indul ki 1819. évben a prágai
rabbikollegium, midőn Hamburgban a haladó zsidó párt a
szokásos liturgiát kezdé purifikálni, egyes német nyelvű
imadarabokat hozott be az istentiszteletbe.

Az ilyen ritus akkorában nem létezett a fennálló zsi-
dóság kebelében, és azért, és csak is azért kürtszóval hir-
dették ki Prágában: miszerint az új ritus hivei sem zsidók,
sem keresztények; hanem emberek minden hit nélkül (Weil,
illetőleg Löw „Chorin Áron“ 43. l.).

Prágában a szerint ma kevés zsidó ember existálna;
oly kevés mint Budapesten, kivált hogyha az 1848—1852.
éri reformtemplomot nem zárják be, és igaz lenne, a mit
a bpesti rabbiképző intézet tanártestülete a mi program-
unk hiveiről állít.

A történelem nevében szerencsétlennék kell, hogy je-
lezzük meg továbbá az ítéletmódot, a melyet az idézett
kikezdés alatt észlelünk; „mindazok után, a miket tudom-
ány és szokás szerint a fogalmon értünk.“

Nem akarunk messzire vissza menni, még kevésbé
más hitfelekezetek terére lépni; de ily ítéletmód szerint, t.
i. a maguk részére monopolizált zsidó tudomány, és a ma-
guk által apothozált szokás szerint, aláírtak 1866. évben
Nagymihályban egy zsinati határozatot (p'szak bet din)
minden bármely néven nevezendő kulturális haladás ellen.

„A tételek és elvek, melyek a programmban kifejez-
vék az alapítandó egyházat eleve kizárják a fennálló zsi-
dóság köréből,“ azt állítják a tisztelt tudós urak.

Mi ennek ellenében azt bátorkodunk kijelenteni, misze-
rint ezen állítás tisztelt szerzői két fogalmat összetévesztettek
egymással: az egyházat a zsidósággal; pedig e két fogal-
lom nem fedezi egymást.

A magyarhoni zsidóság nagy része egyetért a mi
programunk elveivel in principio et de facto; de nagy

szerencsétlenségül is tartaná, hogyha az államminiszter egy percig a qui pro quo-tévedést követné el, és oda állván a nemzet elé, azt mondaná: Meggyőződtem miszerint a magyarhoni zsidóság nem reformképes.

De maradjunk egy darabig a zsidó egyháznál, és kérdezzük meg a történelemtől a magatartás után, a melyet Magyarorzzágban 1858—1852. években a legkitünőbb magyar rabbik részéről volt tapasztalható az akkorában Budapesten és Nagy-Becskereken létező reformmegyház ellenében.

Schwab Oroszlán, az akkori pesti főrabbi, perhorreskálta a területén keletkezett reformmegyházat.

De ezen nagyszellemű, ritka tudományú főpásztor és hazafi, a kit 1848. évben a szabadság eszméje egy percze ki birt sodorni a szokott mértékletességének határaiból, azért a Neugebäude lakója is volt; még anyagi érdekének ellenében is igen távol maradt azon egyházi szenvedélytől, hogy lelkiismeretét, nevét becsmérelte volna egy olyan nyilatkozat által, mely a budapesti reformmegyházat és annak hiveit a zsidóság köréből excommunicálná.

Fassel H. B., három koronás fő (osztrák-magyar, orosz, szász) által feldiszitett nagy-kanizsai főrabbi, írásban kelt ki a berlini és budapesti reformmegyház ellen; de tulajdonképen nem a behozott reform, hanem annak alapja ellen, a melyre azt fektették; szerinte a változott társadalmi viszonyok a szertartásos törvény suspendálását de nem annak megszüntetését engednék meg; magától értetődően, miszerint az üttörő nagy rabbi, kinek egyik veje Amerikában, a másik minálunk hirdetik-a reformot — zsidó egyházul ismerte el a reformmegyházat. („Tugend- u. Rechtslehre“ I kiadás. Bevezetés).

Lów Lipót, a magyarországi Geiger Ábraham, 1849. évben személyes látogatásával tisztelte meg a budapesti reformmegyház istentiszteletét.

Azon önámítással már csak nem lesznek a tudós urak a bodzafautczában, hogy ezen esillagokat érnék el, a kik Magyarorzzágban a láthatárol tüntek le.

Véleményünk szerint morális kötelessége lett volna a jelzett tanári karnak, hogy tanulmányozza a közel multat és legalább azon területet, a hol működik, még mielőtt felkarná oly kritikába, melytől a hasonló konkrét eset tekintetbevételét kizárni nem lehet.

Nem a Magyarorzzágban fennálló, hanem az országban fennállott zsidó egyházi viszonyoktól le kellendvén vonni a tanulságot a jelenlegi konkrét egyházi esetre nézve.

Midőn 1847. évben dr. Holdheim Sámuel, Meklenburg Schwerin országrabbija, a berlini reformált izr. egyház lelkészségét vállalta el, reform-hitközségekké alakultak át a volt lelkészségének területén lévő valamennyi hitközség; és ugyanazon szándékkal jártak Meklenburg-Strelitz zsidó hitközségei, midőn 1849. évben országrabbijuk, dr. Einhorn Dávid a budapesti ref. izr. hitközséghez megürült lelkészi állomásra hivatott meg.

Tagadhatlan dolog, miszerint Németország mind azon zsidó hitközségei, a melyeknek lelkészei az 1844. évi braunschweigi zsinat többségéhez tartoztak, többek közül a vegyes házasság tökéletes vallásos érvényességét ismerték el; a reformot valloták, és hogyha felülről ez irányban akadályok nem lévén, reformhitközségekké át is alakultak volna.

(vége következik.)

H I R E K.

— A baptista hitfelekezet hivei Pestmegyében rohamosan szaporodnak s miután az új vallás törvényes

joggal felruházva nincs, azonban velük szemben követendő eljárás sincs sem törvényes, sem rendeleti uton szabályozva, folytonos surlódásaik vannak a más egyházfelekezeti és köztörvényhatóságokkal. Legutóbb két ilyen esetről érkezett jelentés a megye alispánjához. Laczházán ez év január hó 31-én meghalt ifj. Seregély Pál odavaló lakosnak 2 éves kis fia s a szülék, kik baptista vallásuaknak vallják magukat, a baptista vallás szertartásai szerint akarták a halottat eltemetni. Az odavaló ref. egyháztanács azonban, a törvényre hivatkozva, követelte a halottnak a szülék törvényes vallása, a ref. szertartás szerint való eltemetését. A temetés csak az előljáróság közbenjöttével történhetett meg, mi ellen a baptisták felfolyamodtak a belügyminiszterhez s sérelmük orvoslását kérték. Az elrendelt vizsgálat folyamán kiderült, hogy az előljáróság a kegyelet megsértése nélkül teljesítette az egyháztanács határozatát és a temetés a legnagyobb rendben ment végbe. Kiderült azonban a vizsgálatból az is, hogy a baptisták minden módon üzik vallásuk terjesztését, a reformatusokat lépten-nyomon becsmérlik, templomukat „bünbarlangnak“, papjukat „béres“-nek nevezik, házrólháza járnak hiveket toborzani, s ha valamely házból erőszakoskodásaik miatt kitudszkolják őket, annál bátrabbak, mert ez szerintük vallási üldözést képez, s lelki erőt ad nekik további ellenállásra. A másik eset hőse Szikora András peregi lakos, családós ember, de csak egyedül ő hiva a baptista vallásnak, mig felesége református. A férj most beadványt intézett a járási szolgabíróhoz, melyben kijelenti, hogy neje várandós és születendő gyermekét az ő akarata ellenére titokban a ref. esperessel akarja megkereszteltetni, hanem ha az esperes ezt meg meri tenni ő a gyermeket nem fogadja el, tegye az esperes ur, a hova akarja. A szolgabíró ennél fogva arra kéri az alispánt, hogy miután hasonló eseteknél követendő eljárásra nézve utbaigazítást nyerni nem lehet, sürgösen írjon fel a belügyminiszterhez, a baptisták ügyének rendeleti uton való szabályozása végett.

— Egy derék hittanár. Korunkban, midőn a modern nevelés olyannyira háttérbe szoritja a vallástannak oktatását igazán örömmel vesszük észre, ha akad oly tanár, a ki a vallásnak fontosságát felismerve, igyekszik tanítványaival is megismertetni a hit örökbecsü kincseit. A jeles hittanárok ily mintaképe Auspitz Adolf ur, a nagyváradai középtanodai izr. ifjuságnak lelkes hittanára, ki már kilencz éve csepegteti páratlan buzgalommal, nemes odaadással s meggyengült ereje daczára, csodálatraméltó kitartással és ambícióval s csak ily kitünő tanférfihoz illő szakismerettel és módszerrel, a minőnek Auspitz ur az egész országban áll, tanítványaiba azon elveket és eszméket, melyeket bölcsseink ránk örökségül hagytak. 27 évi tanítóskodása áldásos működésében elismeréssel adóztak neki mindig, hittanári érdemeit azonban kevesen ismerik. Csak azok, a kik oly szerencsések, hogy előadásait hallgathatták, tudják méltányolni, mily odaadó és kitünő hittanár ő. Az órából egy perczet sem veszít el, sőt rendszeren megtoldja, mit a tanulók annál szivesebben vesznek, mert az általános szeretett hittanár ur előadási modora oly

kedvesen vonzó, hogy nem lehet tőle elválni. Gazdag tapasztalatait és mély tudományát kész örömmel osztja meg velünk s az évi és félévi vizsgálatokon, melyeken a hitközség előjárósága is megszokott jelenni, rendszeren ki is fejezi elismerését a buzgó hittanárnak, ki a 8 reál, 8 gymn. és 4 polg. osztály haladóparti izr. növendékeit oly önfeláldozó módon oktatja. — Ujabbán ismét szép tettel élesztette tanítványaiban a vallástan iránti kedvet, mely — sajnos — az újabb nemzedékben oly igen meglazult. Pályadíjat tűzött ki a felsőbb osztályokban „Salamon mondásai“ egy tételének legjobb kidolgozására. A pályázat már lejárt s a két legjobb mű osztozott a pályadíjban. Az első osztályban pedig buzditásul a legszorgalmasabbnak u. n. szorgalmi-díjat tűzött ki. — Ily szép törekvéses munka mellett — igen természetes, — hogy a siker is biztos: a kitünő hittanár kezei alól kikerült tanítványok nemesak a szükséges hittani ismeretekkel rendelkeznek, hanem azonkívül is sokat tanulhatnak. — Kötelességemnek tartottam e sorokat közzétenni, ha másért nem, hálából, — de azért is, hogy nem esminta képeül hozzam be a derék hittanárt, a kire a község s a szülők bátran bízhatják gyermekeiket. T | o.

* „Az Anker.“ A legutolsó évi zárlat szerint a halálesetre nyereséggel biztosítottak az évi díj 24⁰/₀-kát kapják osztalékképen. Az 1885-ik évben lejárt gyermek-biztosításokra (E. táblázat) 37.2⁰/₀ nyeresémosztalék esik s így minden biztosított 1000 frt. helyett nyereséggel együtt 1372 frt

fizettetett. Folyó év április hóban 607 bevallás 1.627961 frt összeggel lett benyújtva. Kiállított 648 szerződés 1.692306 frt tőkéről. 1886 január 1-től benyújtott 2830 bevallás 7.540621 frt összeggel, s kiállított 2699 szerződés 7.046350 frt tőkéről. A biztosítási állomány 1885. végével 73928 szerződésben 146.605,064 frt volt Fennállása óta a társaság lejárt biztosítások után 40 millio frtót fizetett. Díjtáblázatok s felvilágosítások a magyarországi vezérigynökségnél. Budapest, V., Gizeltér 6. szám alatt nyerhetők. 1886. november -től Deák-tér 6. sz. a társulat saját házában.

Előfizetési felhívás!

Azon t. előfizetők, kiknek előfizetésük f. év június elsején lejár, felkéretnek, miszerint megrendeléseiket minél előbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . . . 8 frt.

Fél évre . . . . . 4 frt.

Negyed évre . . . . . 2 frt.

Pályázati hirdetemény.

A b.-gyulai izr. hitközség által rendszerített rabbi könyvvezetői állásra pályázatot nyitok.

Javadalmazás 800 frt évi fizetés és szabad lakás s az emez állással összekötött esetleges jövedelmek.

Pályázni kívánók tartoznak igazolni: életkorukat, magyar honosságukat és valamely rabbi-képző-intézet sikeres bevégzését s e mellett megkivántatik a magyar és német nyelvnek ügykörében való teljes birása.

Végleges választás csakis a pályázók közül elnökség által erre meghívottak által teendő próba-szónoklat után ejtetik meg; megjegyeztetik azonban, hogy utazási költség csupán a megválasztottnak térítettik meg.

Elhívom tehát mindazokat, kik ez állomást elnyerui óhajtják, hogy kellően felszerelt kérvényeiket alulirothoz, f. 1886-ik évi június hó 5-ig benyujtsák.

B.-Gyulán, 1886. év május hó 16-án.

Deutsch Mór,
hitközségi elnök.

Pályázat.

A török-becsei izraelita hitközségben 1886-ik évi augusztus hó 1-től a rabbi-állomás betöltendő. Ezen hivatallal az anyakönyvvezetés és a héber oktatás egybe van kötve.

A rabbi évi fizetése 800 frt. o. é., melyhez az anyakönyvvezető díjai és a szokásos melék jövedelmek járulnak.

Pályázók, kik képezettségüket kellő okiratokkal igazolni tudják és a magyar hitszónoklat jelenkori igényeinek megfelelni tudnak, sziveskedjenek **folyó évi június 20-ig** az alulirt elnökségénél írásban jelentkezni.

Török-Becsen, 1886-ik év április 30-án.

Az izr. hitközség elnöksége.

Pályázat.

A bajai izr. hitközség óvodásán egy 400 frnyi fizetéssel egybekötött gyermekkertésznői állomás a jövő iskola év kezdetével betöltendő. Pályázni óhajtók képesítők, családi állapotuk és életkorukat kitüntető okmányokkal felszerelt kérvényüket f. é. július 1-ig alulirt előjárósághoz küldje be.

Baja, 1886. majus 18-án.

A bajai izr. hitközség előjárósága.
Dr. Bruck S. elnök.

Betörés

ellen biztos és tűzmentes

pénzszekrények

módosított gyártmány, az új helyiségünkben
(ezelőtt Andrassy-ut, Fonciére-palota)

leszállított árakon

adatnak el.

Képes árjegyzékek bérmentve.

WIESE és Ta.

Gizella-tér 6, Harminczad-utca sarkán.

Pályázat.

Miután az 1886-ik évi márczius hó 4-én közzétett pályázat eredménytelenül folyt le, a duna-pentelei izr. anzakönyvi kerületben betöltendő anyakönyvvezetői állásra a pályázat ujittatik.

1. Az alkalmazandónak a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium 1924/885. eln. sz. rendeletének megfelelőleg rabbi-seminariumot végzett magyar hitszónoknak kell lenni.

2. Ezen állással össze van kötve 800 frt évi fizetés, 200 frt lakbér és a fent idézett szabályrendelet 6. §-ában megállapított illetmények.

3. A választás előzetes meghívásra tartott próba-szónoklat után ejtetik meg; megválasztottnak utazási költségei megtérítetnek.

4. A kellő okmányokkal felszerelt folyamodások 1886-ik évi június hó 8-ig a duna-pentelei izr. hitközségi elnökhöz nyújtandó be.

Kelt Duna-Pentelén, 1886. évi május hó 16-án.

Kánitz József,

izr. hitközségi elnök.

Pályázat.

A török-kanizsai izraelita hitközségben, illetve anyakönyvi kerületben 800 frt évi fizetés, 200 frt lakbérátalánnyal és a törvényesen megszabott anyakönyvi díjakkal javadalmazott rabbisági állás, melylyel a héber oktatás fölötti felügyelet is jár, betöltetni határoztatván, arra pályázat nyittatik. Pályázók, kiktől a magyar állampolgárságon és az anyakönyvek vezetésével előirt törvényes minősítésen kívül a rabbiságteendő végzése, a magyar és német hisszónoklat kivántatik, felkéretnek, kellően felszerelt folyamodványaikat f. évl június hó 14-ig az alulirt elnökséghez beküldeni. Az állomás f. é. július 1-jével betöltendő, próba szónoklatra az elnökség által meghívott fog bocsátatni.

Török-Kanizsán. 1886. évi május hó 12.

Franklin Vilmos, kerületi elnök.

Ungár, kerületi jegyző.

Brünni kelméket

elegáns

tavaszi öltözetre

3.20 métert, azaz 4 bécsi rőföt kitevő szelvényekben 4 frt 80 krért igen finom, 7 frt 10 krért legfinomabb, 10 frt 50 krért legeslegfinomabb

valódi gyapjusz vetből

szállít az összeg postautánvétele mellett a hiteles és szilárdnak ismert

Siegel-Imhof

Tuchfabriks Niederlage

BRÜNNBEN.

Nyilatkozat: A fönnebbi cég, hála szilárdságának a vevők részéről nagy bizalomnak örvend. Ezt bizonyítja, hogy a Siegel-Imhof cég minta nélküli megrendeléseknél is kevés pénzért valóban a legjobb árut szállítja.

De miután szédelgő cégek Brünni áruk köpenye alatt garázdálkodnak, a fönnebbi cég ennek ellenében kívánatra mintákat is küld,

ingyen és bérmentve.